הבת בזרועות האב

כאשר ירד המסך לראשונה על הצגת ה־בכורה של מחזה חדש בתיאטרון המלכותי של רומא, פרצו באולם ויכוחים סוערים ש־הפכו חיש מהר לתגרות ידים. עד שהגיעה המשטרה למקום הפך האולם תל של שברי כסאות ועשרות צעירים היו מוטלים בין השורות שבורי מפרקת. האיש שהואשם כמ־פר חוק וסדר לא היה מדינאי, אף לא פושע, אלא המחזאי לואיג'י פירנדלו, יליד סיציליה בן שלושים.

פירנדלו היה מהפכן. הוא לחם בתיאטרון שהפך להיות שבלוני, בשחקניות הראשיות המעמידות פני פרימדונות, במאהבים הגדו־לים, שסברו שעליהם להושיט את ידיהם ב־התרפסות פאטתית כשהם מביעים אהבה ל־גיבורת המחזה ובבמאי המיפה את החיים המכוערים. הוא לחם גם בקהל השטחי המר־חה קף בהתלהבות לדמויות האומרות רק דברים יפים, חסרי דופי, המתנועעות באצי־לות מלכותית מזוייפת.

זה היה בתחילת המאה העשרים. בימתים חל מפנה בתיאטרון. מחזאים רבים החלו רואים בתיאטרון אספקלריה של החיים המודרניים, על כיעורם, יופיים, אמיתותם. הקהל ה־מודרני החל לוגע לזיוף על הבמה, העדיף לזהות את עצמו, מגרעותיו, חולשותיו וסגולותיו, בדמות המעוצבת על־ידי ה־שחקן על הבמה. ויותר מזה: הקהל החל להיות שותף לבעיות־החיים הנרקמות עליה.

שש נפשות מחפשות מחבר* הפך מחזהו המפורסם ביותר של פירנדלו, מעין סמל ל־מאבק בין מציאות החיים והתיאטרליות של התיאטרון. כשירד המסך על המערכה הרא־שונה באולם אהל, נסתבר ששש נפשות מחפשות מחבר, יהיה אולי ההשקעה הכדאית ביותר של תיאטרון פועלי ארץ־ישראל, מאז יעקב ורחל, החייל האמיץ שוויק והמכשפה. מסדרונות האולם, אשר כרגיל נשארים דומ־מים ומשועממים בהפסקות הצגות בכורה, המו מויכוחים וחוות־דעת. העלאת המחזה בפני עצמה הפכה להישג ניכר. אך, הסיפוק הרב ביותר נגרם לשחקנים המקצועיים שהיו בקהל, כי תכנו של המחזה הוא תיאטרון ודרמה.

גם שירות הבת. שש נפשות פורצות אל במת התיאטרון ומעוררות את רוגזה של להקת השחקנים והבמאי (אברהם חלפי) ש־נערכו לחזרה שהדריכה את מנוחתם בלאו הכי. תלונתם: הצרפתים חדלו לשלוח מח־זות לאיטליה, אילצו את התיאטרונים להעלות מחזות תפלים של פירנדלו וחבריו. שש הנפ־שות מתיצבות לימין התיאטרון, מעוררות בסיפורן ליגלוגים בקרב השחקנים המקצו־עיים.

האב (שמחה צחובל) מאשים את פירנדלו, שישב בחדר־עבודתו והגה את האב, את אשתו (יהודית ברקאי), את הבן (ראובן אדיב), את הבת (טובה פרדו) ואת שני ילדי אשתו, כדמויות למחזה, אך מצאן כה אמתיות ומכו־ערות, עד אשר נמנע מהעלותן על הנייר, השאירן מרחפות בחלל ריק, משוועות להע־לות את הדרמה המזעזעת של חייהן:

האב (שמחה צחובל), **הבת** (טובה פרדו) ו"**הבמאי**" (**אברהם חלפי**) מתחילת המחזה, צעקה אדירה

כאשר מגלה האב שיחסי אשתו הכפרית עם מזכירו הפכו אינטימיים, הוא מעודד אותה לעזבו, נשאר בדירתו הגדולה עם בנו. לימים נפטר המזכיר, האם נשארת חסרת־כל, מטופ־לת בשני ילדים נוספים בלתי חוקיים. היא שבה עם בתה ושני ילדיה לבית בעלה, ה־מסרב לקבלה. בנו אינו מכיר בה כאמו, מכ־נה את שני ילדיה ממזרים. כדי לפרנס את משפחתה המגורשת עוסק האם בעבודות תפירה, אותן היא מקבלת ממאדאם פצ'ה (יונה מרקושביץ) המנהלת מלבד מתפרה גם בית־זונות זול. פצ'ה אינה מסתפקת בעבודת האם, היא תובעת גם את שרותה של הבת, בעלת הגוף המושך, ביחוד כדי לספק את תאותו של לקוח רם־יחס ומפולפל המבקר את מוסדה של פצ'ה מפעם לפעם.

קו היסטרי כללי. באחד הימים נקלעת האם לבית מעבידתה, מוצאת את בתה בזרו־עות בעלה. זו היא הדרמה. היא אמתית, היא חיה, היא נושאת חן לפני השחקנים ובעיקר הבמאי, הרואה בה קרש קפיצה לפרסום. אך שש הנפשות אינן יכולות לעמוד מנגד, להתבונן כיצד שחקנים מקצועיים הופכים אותן לדמויות מלאכותיות, בלתי מציאותיות. הן מסרבות להתמסר לזיוף, הן משתוקקות להעלות את עצמן על הבמה. לא לשחק את עצמן. הבן עצמו בוחל בכל העניין: "מה לי ולאם שנמצאה בחיק גבר זר, ואב הרודף זנונים." הדרמה הופכת לטרגדיה בסיומו של המחזה, כאשר הבן הבלתי חוקי, שגילה סבל אילם במשך כל המחזה, שולף אקדח ושולח כדור אל לבו.

הצגת האהל הוכיחה שמחזה טוב הוא דבר יעיל לתיאטרון מפגר, אך לעולם אין בו די להסתיר מגרעות בולטות. העיקרית: קו היסטרי כללי בו נוקטות הדמויות המת־נועעות על הבמה. התוצאה: צעקה אחת אדירה מתחילת המחזה עד סופו, אותה לא ניסה הבמאי השוייצי פנקס בראון, בן ה־36, להחניק.

זמכטנגוב? ששש

כאשר שודר, לפני כשלוש שנים, תסכית (מאת י. אדוניקם בשם ילדותיות שנייה ב־מסגרת תכנית הצהרים לחיילים בקול ישראל, האזינו לו רבים, נהנו, איש לא מחה או נעלב. שונים היו פני הדברים משהגיש תי־אטרון זירה מהדורה מותאמת להצגת במה של היצירה למועצה לבקורת סרטים ומח־זות. בלי רשיון המועצה אין להציג כל מח־זה בארץ והמועצה בקשה ששחקני זירה יעלו לירושלים, יציגו בפני חבריה את המח־זה. רק לאחר מכן יוחלט אם יש להרשות את הצגת ילדותיות שנייה בפני הקהל הרחב אי אין.

נוסח המועצה לבקורת היתה ברורה: המחזה הוקדש ל"זקני התיאטרון העברי" ואנשי הצנזורה רצו להוכח אם שחקני זירה אינם מחקים במשחקם אישים מן ה־תיאטרונים הותיקים, כיון שעלילת המחזה נראית כלקוחה מן המציאות התיאטרונית בארץ. היא מספרת על זוג שחקנים מפור־סמים בגיל העמידה, שולמית (מיתה) ואביג־דור (ביגדור) א... השולטים למעשה בתיאט־רון־קואופרטיבי הממך, מקבלים את מרבית התפקידים הראשיים. חלומה של מיתה הוא לשחק את ג'וליט; חלומו של בעלה הוא להיות רומיאו בטרגדיה השיקספירית. מש־הוחלט בתיאטרון להעלות את המחזה ברור לכל ששני התפקידים הראשיים יפלו בידי מיתה וביגדור. ברם כל אחד מבני הזוג סבור אחרת: מיתה בטוחה שבעלה קשיש מדי לגבי תפקיד רומיאו בעוד שאותה הולם תפקיד ג'וליט; ביגדור משוכנע שהוא רו־מיאו האידיאלי בעוד שמיתה (הצעירה ממנו בשבועיים) מבוגרת מכדי שתוכל לעצב את ג'וליט.

מיתה וביגדור בוחרים להם, בחשאי, כל אחד מצדו, בן ובת זוג, מקווים לשכנע איש את רעיתו לוותר זה לזו. לאחד מריבה חריפה מסכימים שניהם לוותר — על ה־צעירים.

משתקבלה בקשת הצנזורה התנגדה הנ־הלת תיאטרון זירה למלאה, טענה: לצנזו־רה סמכות לבקר רק את כתב היד, לא את המשחק. לאחר חליפת מכתבים חזרה בה המועצה לבקורת מבקשתה, התירה להציג את המחזה בתנאי שתושמטנה ממנו מספר שורות, ביניהן ההקדשה. ביחוד קצפה הצנ־זורה על השם "זמכטנגוב" המופיע במחזה, בגלל הדמיון (הבלתי־מקרי) לוכטנגוב, במאי הבימה. על שמות אחרים המופיעים בילדו־תיות שניה, כמו: צ'פקין, פריסקוב, לומבק, שינצוב, פרסקי, מסקובניק, סטוץ, פלאטוב, בלומברג וכו', ישבה הצנזורה על המדוכה, לא מצאה להם בני־דמיון בתולדות התיאט־רון העברי, התירה את השמעתם באוני ה־צופים.

---

* "שש נפשות מחפשות מחבר" — מאת: לואיג'י פירנדלו — עברית: מנשה לוין — ההצגה: פנקס בראון — הצייר: ד"ר פאול לוי — התיאטרון: "אהל".

תשבץ 115

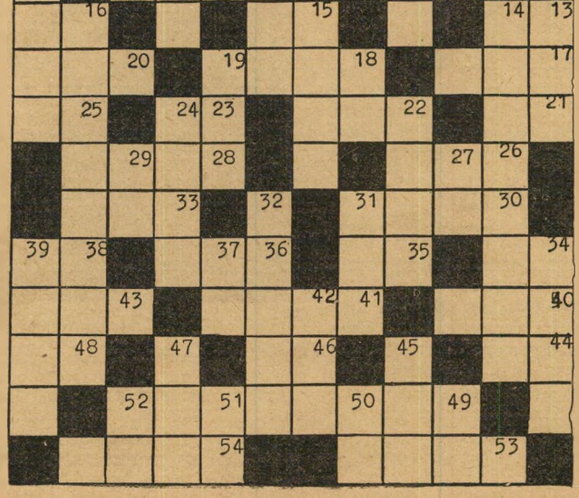

מאוזן: 1) ריפורטז'ה; 5) תלמיד צעיר; 9) שעון; 13) ששים ואחד; 15) משתה; 16) מלת יחס; 17) חג יהודי; 18) קריאת התלהבות; 20) ארגמן; 21) כתב גירושין; 22) דרום; 23) מלת הכללה; 25) גיבור שויצי; 26) כתם; 28) עיסוק של שעות הפנאי; 30) שאיני טירון; 33) מדינה באמריקה הלטינית; 34) אלוהים; 35) ראש המשפחה; 36) מבני נוח; 38) מלת הסכמה; 40) גזילה; 41) שעיסוקו בפרות; 43) צבע נפוץ; 44) תאנה שאינה בשלה די צרכה; 46) מלת שלילה; 48) כלי קבול; 49) קיבוץ צפוני; 53) חי פחדן; 54) מהבר.

מאונך: 2) חדר קטן; 3) תוית דואר; 4) מקום נישא; 5) בעל דם צונן; 6) שאין בו מאום; 7) משבטי ישראל; 8) כלי המשמש לספי־גת דיו; 10) מעשה מחבת; 11) תינוק; 12) צמח רך; 14) חוזה בכוכבים בימי הביניים; 16) מלך סורי רשע; 18) בירת ארץ השפלה; 19) לשון כוללת לדגים; 22) חוזה; 24) דוגמה; 27) שייכת למשפחה; 29) נקי; 31) משכנו האחרון של האי־דם; 32) מקום קדוש בארץ בימי קדם; 34) לכ־לוך; 37) שמא; 39) לא אל ... עצל; 42) מבוע מים; 45) איש ים; 47) מזרח; 49) מקום מרעה; 50) הרבה; 51) תולעת האריג; 52) מקום מים רבים.

פתרון צטבץ 110

בנימין זאב הרצל: אם תרצו אין זו אגדה. היהודים אשר ירצו יקימו את מדינתם. בבזל יסדתי את מדינת היהודים.

פרסי ספרים לפותרי צטבץ 110

1) צבי ברוך, ירושלים, על־יד קולנע אדיסון.
2) אריה לניהו, חיפה, הכרמל, שד' הברושים.
3) דינה רבינוביץ', ארצות־הברית.

פתרון צטבץ 112

רחל בלובשטיין: לא שרתי לך ארצי, ולא פארתי שמך בעלילות גבורה, בשלל קרבות. רק עץ ידי נטו, חופי ירדן שקטים.

פרסי ספרים לפותרי צטבץ 112

1) צבי גורדון, נס ציונה, רחוב ביאליק.
2) לאה חסון, נתניה, רחוב שמואל הנציב.
3) נחמה פרץ, תל־אביב, יהודה הלוי 92.